

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 50 14 december 1969

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Reacties

De lezingen van de Heer C. van Rijsinge, die hij hield op 16 en 30 november l.l., zijn in veel huiskamers het onderwerp van een gesprek geweest. Bij enkele van deze bijeenkomsten zijn fragmenten opgenomen en uitgezonden op zondag 14 december l.l. A.s. zondag 21 december gaat de inleider nader op deze en andere opmerkingen in, alsook op de vele brieven, die over deze lezingen zijn binnengekomen. Hoewel het lezen van deze fragmenten zijn bezwaren meebrengt lijkt het ons toch nuttig de fragmenten op dezelfde wijze weer te geven zoals deze ons uit de gespreksgroepen bereikten.

„Dat vind ik een heel belangrijke vraag in deze discussie:

Wat zijn eigenlijk de welvaartsbevorderende krachten. En dan kon het wel eens wezen, dat, als je dat nagaat — ik durf het niet met zekerheid te zeggen — dat het veel meer de negatieve krachten zijn dan de positieve.

De positieve zouden zijn: christelijke en humanistische wil tot welzijn van de mens, daarom gaan we allerlei technische dingen ontwikkelen. Ik dacht dat het andersom was. Dat allerlei demonische aanleg in de mens hem tot een technische ontwikkeling drijven, en dat we eigenlijk achteraf met christelijke en humanistische schijnheiligheid zeggen: het gaat toch eigenlijk om het welzijn van de mens, dat moeten we bevorderen...”

„...dat je het geloof ik, niet moet stopzetten, maar dat je je wel inderdaad hartgrondig moet gaan afvragen:

Waarom loopt het ons iedere keer weer uit de hand? Dan kan het wel eens zeer goed mogelijk zijn dat sommigen daar een te machtige invloed op uitoefenen en dat we dus die invloeden zouden moeten gaan matigen en ordenen.”

„Is het mogelijk dat we er inzicht in krijgen. Ik geloof namelijk dat het voor een groot deel voor de materiële en technische vooruitgang een feit is dat ze in het geheim gebeurt. De hele ontwikkeling van de atoombom is

lange jaren een geheim geweest en talrijke andere dingen gebeuren of echt in het geheim, of in zo'n klein kringetje van mensen dat de grote groep het nauwelijks merkt, behalve als het resultaat kant en klaar op tafel staat.

En je zou dus moeten zeggen: Willen we ooit echt kunnen uitmaken wat nuttig of schadelijk is, dan zou je moeten beginnen met deze hele technische, economische, commerciële ontwikkeling tot openbaar bezit te maken.

Tot nu toe mogen we dus meepraten in het parlement enzovoort. Maar in het parlement worden niet de werkelijke beslissingen genomen, tenminste niet in dit soort zaken.

Het parlement praat in zekere zin ook na. Maar de werkelijke beslissingen op economisch/technisch gebied, die worden door kleine kringen van mensen genomen en de vraag is of je dat niet — en dat is ook de wens van de jeugd tegenwoordig — dat dat openbaar gemaakt zal worden, dat je daarover moet meepraten en dat je zegt: het is een sprookje dat het goed is voor de technische vooruitgang dat een klein clubje van geheimhouders het alleen maar voor het zeggen heeft.”

„Dan nog: kan je over die dingen b.v. over orgaantransplantaties, praten en gaan oordelen, als die dingen nog helemaal niet mogelijk zijn? Dat wordt dan een tamelijk vaag verhaal — geloof ik.

Het moet er, heel dikwijls in ieder geval, eerst zijn voor het probleem zich voordoet.”

„Maar wie moet dan tenslotte het oordeel geven over de vraag: het is schadelijk of het is nuttig? Wie moet nu een beslissing nemen: we moeten daar wel of niet mee doorgaan — wie uiteindelijk?

Toch weer de vakmensen?”

„Hoe rijm je dat met die immuniteit, waar je het net over had. Dat de mensen immuun worden voor alles wat ze te horen krijgen?”

Antw.: „Omdat ze het eindresultaat alleen zien. Ze worden alleen geconfronteerd met het eindresultaat. Ze worden overdonderd. Als je naar

Kalender 1970

De kalender 1970 van het
Humanistisch Verbond,
nu in geheel vernieuwde
uitvoering.

De prijs is **f 5.75**

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door
storting of overschrijving van f 5,75 op post-
rekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers
Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1970.

je huisarts gaat, dan heeft hij daar een boeken-
kast vol met allerlei pillen en dingen — het
beangstigt je gewoon — vind ik persoonlijk.
Meneer grijpt maar weer wat."

„En dat beangstigt je?"

„Dat beangstigt me wel ja, want ik ben er zo
langzamerhand van overtuigd dat die man zelf
niet eens meer weet wat het precies is. Het
zal op dat moment wel helpen, maar wat zijn
de gevolgen op langere termijn?"

En dat komt alleen maar omdat die farmaceuten
op hun beurt al die proefjes en die produkten
in een geheim stadium hebben gehouden."

„We zijn achterdochtig geworden van al die
onderzoekingen, die er plaats gevonden heb-
ben, omdat het gros gebruikt is om een kleine
groep te bevoordelen en niet om de mensheid
te dienen. Dat hebben ze achteraf wel gezegd,
om het aannemelijk te maken. Maar in de
praktijk is het altijd gebleken, dat het een
kleine groep was die daar zijn voordeel in
zocht.

Tot nu toe is het altijd zo geweest. Dat wij er
een klein vleugje van meegepikt hebben, dat
is meegenomen, dat kon niet anders. Maar
liever hadden ze het helemaal voor zichzelf
gehouden, als het even had gekund. Dat is niet
uit menselijke overwegingen geweest.

(ander:) We slikken allemaal aspirine.

(ander:) Maar wie verdient er aan?

(eerste:) En waarom moeten we aspirine slik-
ken? Omdat we in een krankzinnige wereld
leven."

„Als je nu denkt bijvoorbeeld aan dat hele
maanproject hé? Schitterend, ik vind het alle-
maal mooi.

Maar als je denkt aan al dat geld wat ze had-
den kunnen besteden om het lot van de honger-
lijdende mensheid een beetje te verlichten.
Dan denk je: ja, is die maan nu op dit moment
zo belangrijk? Is het niet eerst even nodig om
die wereldbevolking een beetje op te peppen?
Dat vind ik toch wel heel, heel triest."

„In het begin hebben we „ja" gezegd tegen
de technische ontwikkeling, die nog steeds
door gaat. En dan vind ik het een logische
konsekwentie dat we ook ja zeggen tegen de
kosten die het met zich meebrengt.

En overzie je de konsekwenties?

Nee, die konsekwenties overzie ik niet. Maar
als we nu gaan zeggen, dat we die kosten er

niet voor over hebben, dan hadden we ook niet
mogen stellen, dat we moesten doorgaan."

„Nou, ik weet een spreekwoord: Waren alle
mensen wijs en deden daarbij wel, de wereld
was een paradijs, nu is ze gelijk een hel. En
zo is het ook met de wetenschap. De weten-
schap kan een mens niet remmen, dat is uit-
gesloten. En er is een heel goed voorbeeld ge-
geven. Er worden vele dingen uitgevonden,
waarbij de uitvinder b.v. Nobel, Madame Curie
enz. toen zij iets uitvonden, niet wisten wat ze
op de wereld brachten. Die mensen hebben het
radium en het dynamiet werkelijk niet uitge-
vonden, met het oog op de vernietiging van
de mensen. Ze hebben het gedaan met het oog
op de wetenschap, en hoofdzakelijk voor me-
dische doeleinden bedoeld. De een heeft het
gedaan om de mijngangen een beetje produk-
tieveer te maken. En de ander heeft het gedaan
om de geneeskunde hoger op te brengen. En
dat is uitgegroeid tot misdaad.

En het is de taak van de maatschappij om dat
tegen te houden. De uitvinders hebben geen
schuld, dus de wetenschap kunnen wij niet
verantwoordelijk stellen. We moeten de ge-
meenschap, de mensen verantwoordelijk stellen.

We komen altijd weer terug op die maatschap-
pij. De maatschappelijke evolutie is ontzettend
veel achter bij de technische, bij alle uitvin-
dingen, zal ik maar zeggen. En ze blijft ook
achter, omdat het, zoals we ook hier allemaal
zo graag willen, langs geordende wegen moet
gaan. We kunnen er zeer weinig aan doen. Wij
lopen achteraan. De enige, die er werkelijk
positief iets aan doet, dat is de jeugd. En die
neemt alle risico's. En de ouderen doen niets.
En zo is het."

„Zodra een geleerde zich beschikbaar stelt voor
de vernietiging van de mens is hij fout. Want
hij is zelf ook een mens. Hij sust zijn geweten
met de gedachte: als ik dit niet uitvind, gaan
wij er aan."

Restauratie Erasmushuis

*Nog voor de zomervakantie is besloten
het Erasmushuis een beter aanzien te
geven. De gevel blijft gehandhaafd maar
krijgt een nieuw jasje aan. De entree
wordt gemoderniseerd door de oude hal
om te bouwen tot een receptie waar per-
manent een funktionaris aanwezig zal
zijn om het publiek een eerste informatie
te geven en boeken of andere Verbonds-
publikaties te verkopen.*

*Er is geruime tijd geleden een begin ge-
maakt met de uitvoering van het werk;
tijdens de werkzaamheden bleken er
helaas een aantal extra voorzieningen
nodig te zijn waardoor ernstige stagnatie
is ontstaan. Voor de kerstdagen zal alles
echter gereed zijn, zodat de Oudegracht
nog dit jaar een pronkstuk rijker wordt.*

„Ik geloof namelijk — die opmerking is al eerder gemaakt door die mevrouw daar, die zei: „ik ben zo'n kleine eenling in de groep en wat is nu onze persoonlijke bijdrage?“ Ja, die is natuurlijk bijzonder gering. En ik geloof toch wel dat het zinvol is om gezamenlijk te discussiëren. Om hier vanmorgen te beslissen wat nou eigenlijk precies de beste weg is, nou daar zie ik niet zoveel in. Het is een proces. En ik geloof dat in dat proces elke discussie een bijdrage is. Ik zie deze morgen ook als een bijdrage. De één gaat met dit punt wat hij dan heeft gevonden naar huis, een ander zegt: nou ik ben er helemaal niks wijzer van geworden, de derde gaat misschien naar huis en zegt: ik ben het met niemand eens. Maar daar gaat het niet om. Ik geloof dat het belangrijk is dat er gezamenlijk gediscussieerd wordt. Ik geloof ook, net zo goed als hier, dat het belangrijk is, dat landen in de wereld met elkaar discussiëren. Want al discussiërende merk je: Hè, dat is nou gek, die meneer denkt er heel anders over dan ik. En zo kom je ook tot de ontdekking: Nederland denkt er anders over dan Vietnam en Vietnam weer anders dan China. Maar het gaat er in de discussie vaak om, om de gemeenschappelijke belangen te vinden en om tot elkaar te komen en ik dacht dat het de moeite waard was om dat proces aan de gang te houden.

Internationale IHEU-prijs

Het bestuur van de Internationale Humanistische en Ethische Unie (IHEU), waarin vertegenwoordigd zijn 34 organisaties in Europa, Noord- en Latijns Amerika, Afrika, Azië, Australië en Nieuw Zeeland, heeft besloten tot de instelling van een in principe vierjaarlijkse prijs voor uitzonderlijke verdiensten jegens de mensheid.

De prijs zal voor het eerst worden toegekend ter gelegenheid van het vijfde IHEU wereldcongres, dat in augustus van het volgend jaar in de Amerikaanse stad Boston zal worden gehouden. In aanmerking komen zowel individuele personen als particuliere instellingen en regeringen. Het al dan niet aanhangen van de humanistische beginselen speelt voor de toekenning van de prijs geen rol.

De benoeming zal plaats vinden op voordracht van een internationale commissie van vooraanstaande ethische humanisten, bestaande uit: dr. Jerome Frank (VS), dr. Gerald Wendt (VS), K. Schrader (Duitsland), Lord Ritchie-Calder (Engeland), dr. H. Bongers (Nederland) en Mr. Justice V. M. Tarkunde (India).

Kandidaatstelling met overlegging van relevant bewijsmateriaal kan geschieden tot 31 december van dit jaar bij het secretariaat van de IHEU, postbus 114 te Utrecht.

De IHEU-prijs kan worden toegekend voor onder meer prestaties op het gebied van het wereldbevolkingsvraagstuk, de wereldvrede, het hongerprobleem, het democratiseringsproces, de ontwikkeling van vormingsactiviteiten en de verbreiding van de ethische gedachte, en het behoud van een behoorlijk leefklimaat.

ORIËNTATIE

Kort geleden verscheen de laatste brochure in de serie „Wereldproblemen“ van de Oriëntatie-reeks. Deze draagt de titel „Communisme en democratie“.

Met dit verschijnen zijn er thans 4 volledige series, die wij hieronder noemen. Deze zijn nog verkrijgbaar tegen de prijs van f 2,50 per serie en te bestellen door storting of overschrijving op giro 58 t.n.v.

De Humanistische Pers, Utrecht.

Serie: Huwelijk en gezin

- 1 Verkering en verloving
- 2 Trouwen
- 3 Gezinsvorming en opvoeding
- 4 Het gemengde huwelijk
- 5 Gezin en maatschappij

Serie: De mens en zijn wereld

- 1 Atoom en kosmos
- 2 Existentie
- 3 Evolutie
- 4 Autonomie
- 5 Relativiteit

Serie: Aziatische godsdiensten

- 1 Islaam
- 2 Confucianisme/Taoïsme
- 3 Hindoeïsme
- 4 Boeddhisme
- 5 Zen — Boeddhisme

Serie: Wereldproblemen

- 1 Het bevolkingsvraagstuk
- 2 Welvaart — armoede
- 3 Oorlog — vrede
- 4 Het rassenvraagstuk
- 5 Communisme en democratie

op stap

Fanfaren door de stad en stoeten,
gezwollen kaken, rood gezicht.
Leve de regelmaat der voeten!:
op stap gaan is de hoogste plicht.

Met blaasmuziek en trommelslagen
spuien zij zon- en feestdag vol.
Anderen moeten dat maar verdragen
en even dapper zijn — en hol.

Gebondenheid aan bord en beker
spreekt uit het vierkant van hun kop.
Geen vragen. Hemel, ze zijn zeker!
De vlag vooraan lost alles op.

Herwig Hensen

(Uit: Naar het einde toe versmalt de weg,
Meulenhoff, 1965)

Waaruit en van wie?

Wij stellen onze lezers de vraag in welke boeken de onder no. 16 t/m 18 geplaatste stukjes voorkomen en wie de schrijvers zijn of uit welk gedicht en wie de dichter is.

Oplossingen, uitsluitend op een briefkaart, moeten uiterlijk maandag 29 december in ons bezit zijn.

Op de voorzijde uw antwoorden, op de adreszijde duidelijk uw naam en adres.

Te adresseren aan:

De Humanistische Pers

Postbus 114

Utrecht.

Onder de goede oplossers worden 3 boekenbonnen van f 7,50 verloot.

16

Hij liep in de nog ongenoemde morgen,
Met lange benen en met lange armen;
Zijn borst was jong en fris van vurigheid;
Zijn ogen stonden open op de dingen,
Zijn lippen hingen aan het bijna noemen,
Totdat de namen welden uit zijn mond,
Als helder water wellend uit de diepte.
Hij had nog bijna niets een naam gegeven,
Hij liet de dingen door zijn ogen dringen
En duiken in de vijver van zijn ziel
Als naakte zwemmers, rap en slank en veel,
Die door het water in het water werden
Als water: gans verzielde waterwezens,
Weemlend en vochtig van oorspronkelijkheid,
Wentelende binnen de waterklaarte,
Vingers en tenen door de diepte zaaiend,
Luchtbellen van vermoedens opwaarts zendend
En bijna barstende onder de spiegel
Van onuitspreekbaarheid, dan plotsling klievend,
Bruisende klimmende, ruisend klank wordende,
Naar het gehemelte zich doortocht banende,
En rillend krijtende een kreet, een naam.
En Adam kreet een klank, een woord, een naam.
En Adam klonk van naakte zool tot kruin.
Hij baarde woorden, spartelnaakt van zin,
Even naakt als hijzelf in het begin.

17

'Hoyer praat machtig mooi,' zei Bavink. 'Machtig mooi. Ik heb geen verantwoordelijkheidsgevoel. Ik kan me daar niet mee ophouden. Ik moet schilderen. Een lolletje is 't niet. Wat zei-di ook weer?' 'Wie?' vroeg ik. 'Die vent in dat boek, wat zei-di ook weer dat kunstenaars waren?' 'Gebenedijden, Bavink.' 'Weet je wat ik denk, Koekebakker? Dat 't dezelfde vent is, die de spoorboekjes gemaakt heeft. Daar heb ik ook nooit iets van begrepen, hoe iemand dat kon. Gebenedijden... God is overal? Of niet, Koekebakker? Dat zeggen ze toch?'

Ik knikte. De duisternis begon nu overal uit 't water te klimmen, in 't Noordwesten hield de kim nog wat gelige en groenige gloed, boven onze hoofden trok 't laatste licht weg. Wolken waren er niet.

'Dus hij is overal,' zei Bavink. 'Daar en daar en daar.' Met uitgestrekte arm wees hij om ons heen. 'En daar achter die zee, in 't land dat

wij niet zien. En daar, bij Driehuis, waar de booglampen staan. En in de Kalverstraat. Ga eens met je rug naar 't water staan en luister. Kan je eruit blijven?'

'Waaruit?'

'Uit die zee?' Ik knikte van ja, dat kon ik best. 'Ik nauwelijks,' zei Bavink. 't Is zoo raar dat weemoedige geluid achter je. 't Is net of zoo'n zee wat van me wil. Daarin is God ook. God roept. 't Is waarachtig geen lolletje, overal is-i. En overal roept-i Bavink. Je wordt mal van je eigen naam, als-i zoo dikwijls geroepen wordt. En dan moet Bavink schilderen. Dan moet God op een brokkie linnen met verf. Dan roept Bavink 'God'. En zoo blijven we mekaar roepen. Voor God is 't een spelletje, die is oneindig en overal. Hij roept maar. Maar Bavink heeft maar één dom hoofd en één domme rechterhand en kan maar aan één schilderijtje tegelijk werken. En als-i denkt dat-i God heeft dan heeft-i linnen en verf. Dan is God overal, behalve waar Bavink 'm hebben wil. En dan komt er een vent en schrijft dat Bavink gebenedijd is. En Hoyer leert dat uit z'n hoofd en loopt erover te zwetsen tegen Bekker. Zeg wel gebenedijd. Weet je wat ik wou? Dat ik spoorboekjes kon maken. Zoo'n vent laat God met vrede, die is'm de moeite niet waard.'

18

„Als je bij me achterop gaat zitten dan zal ik je naar het lufsenter brengen,” zei de man, „en dan vertel ik je intussen wat seks is. Ja, hou je maar goed aan me vast. Zo ja. Nee, niet daar, want dan fiets ik de gracht in en het is allemaal al ellendig genoeg. Seks is wat twee mensen doen. Of soms ook wel drie of vier. Van verschillende kunne of van dezelfde. Seks is wat die mensen in bed doen. Of op bed of op de vloer naast het bed of op de keukentafel of op de kokosmat bij de voordeur. Seks is wat mensen in otoos doen, in portieken, op trappen, in parken, langs de grote wegen, in de duinen en de bossen, op de grote stille heide en langs het vlakke strand. Op schepen en in vliegtuigen, in hutten en in wolkekrabbers, in films en in boeken. Liggende, staande, zittende, knielende, bukkende. Seks is wat mensen op warme zomeravonden doen of op regenachtige zondagmiddagen of tussen twaalf en twee. Op ochtenden als het vriest en de kinderen jengelen in de gang om een boterham, of op onweersnachten in bad of op de badmat. Seks is toegestaan en verboden. Seks is wat mensen aan elkaar bindt en van elkaar houdt. Seks is vergetelheid en bewustwording. Seks is vurrukkulluk. Seks is vurschrikkulluk. Seks is het leven. Seks kun je niet in een kano doen en ook niet op een fiets,” besloot de man en stopte zijn fiets. „Stap maar af, hier is het lufsenter. Ga maar gauw naar binnen. Dag.”

Hij draaide zich half om en gaf Liesje een snelle kus op de lippen. Vervolgens reed hij weg alsof de duivel hem op de hielen zat. Hij keek niet eenmaal meer om.

Van week tot week:

Hilversum I (radio)

Zondag 21 december, 9.45—10.00 uur: C. van Rijsinge: Een nabespreking van de uitzendingen op 16 en 30 november.

Zondag 28 december, 9.45—10.00 uur: J. C. Brandt Corstius: Henriette Roland Holst.